

KAFKASYA DAĞLARINDA İPEK'İN DAYANIKLILIĞI: ÇİN VE ERMENİSTAN

Teoman Ertuğrul TULUN

Analist

Analiz No : 2017 / 18

14.09.2017

Ermenistan Savunma Bakanı Vigen Sarkisyan'ın 4 Eylül'deki Çin ziyareti, Çin ile Ermenistan arasındaki ilişkide önemli bir adım olmuştur. Bu adım ayrıca Ermeni dış politikasındaki değişikliğin önemli bir göstergesi olmuştur. Bu, Soğuk Savaş'tan sonra birbirini ihmal eden iki tarafın arasındaki ilişkilerin tarihi derinleşme sürecinde atılan en yeni adımlardan sadece biri olmuştur.

Hem Sarkisyan hem de Çin Savunma Bakanı Chang Wanquan, Çin-Ermeni işbirliğinin daha da ilerletilmesinin gerektiği üzerine anlaşmışlardır. Her iki tarafa da göre, bu ilerleme süreci birkaç alanda devam etmek zorundadır. İki tarafın da ilgilendiği alanlardan biri ise savunma alanıdır. Bu durum, savunma ilişkilerinin yoğunlaşması ihtimalini, başka bir deyişle iki ülke arasında askeri yardım anlaşmasının imzalanmasını işaret etmektedir. İki bakan, yeni askeri yardım çerçevesinde Çin'in Ermenistan'a derhal 10 milyon yuan (1,5 milyon dolar) göndermesine sağlayacak bir anlaşma imzalamıştır.[1]

Aynı günün erken saatlerinde Sarkisyan, Çin Poly Grubu'nun Pekin merkezini ziyaret etmiştir. Poly Group, devlete ait bir şirketler grubudur. Diğer alanların yanı sıra savunma alanında da faaliyet göstermekte ve gelişmiş silahlar üretmektedir. Ermeni Savunma Bakanlığı sözcüsü ve Poly Grubunun sözcüsü her iki tarafın da "karşılıklı ve faydalı ikili savunma işbirliği konusunda aktif görüşmelere" devam etmeye hazır olduklarını belirtmiştir.[2]

Bir Çinli askeri yetkili olan Tuğamiral Guan Youfei halihazırda Nisan 2017'de Erivan'ı ziyaret etmiştir. Tuğamiral Guan, Erivan'da bulunduğu süre zarfında Sarkisyan, Ermeni Orduları Baş Komutanı Korgeneral Movses Hakobian ve Savunma Bakanı Davit Pakhchanian gibi meslektaşları ile görüşmeler yapmıştır. Burada dikkat edilmesi gereken önemli nokta, savunma konularındaki bu üç günlük toplantının Eylül 2017'de Pekin'deki toplantıya giden yolu açmış olmasıdır.[3]

İki ülke arasında Nisan 2017'de Erivan'da gerçekleşen toplantı, Cumhurbaşkanı Serj Sarkisyan'ın Mart 2015'te Çin Halk Cumhuriyeti'ne yaptığı devlet ziyaretinden sonra düzenlendiğini unutmamakta fayda var. Diğer konuların yanı sıra, kendisi ve Çin Halk Cumhuriyeti Başkanı Xi Jinping, iki ülke arasındaki savunma işbirliği konularını da görüşmüştür. Bu, 2017'de Erivan ve Pekin'de iki konferansın gerçekleştirilmesini sağlamıştır.[4]

Bu toplantıların iki ülke arasındaki ilişkilerde ilerleme sağlaması çok ilginç bir husustur. Bu ilerlemelerin büyük mü küçük mü olduğu tartışmaya açıktır. Asıl önemli nokta ise, genele bakıldığı zaman iki ülkenin de birbiriyle olan ilişkilerini sağlamlaştırması olmuştur.

Son birkaç yıldır Ermenistan ve Çin'in ilişkilerini geliştirmeye başladığı tek alan savunma değildir. Diğer bir alan da eğitimdir. 2012 yılından beri Bir Kuşak Bir Yol Girişimi'nin (the Belt and Road Initiative) bir sonucu olarak, Çin'de Ermeni dili öğrenmeye çalışan kişilerin sayısı önemli derecede artmıştır. Ayrıca, Ermenistan'a seyahat eden ve orada öğrenime başlayan Çinli öğrencilerin sayısı da artmıştır. Bu artışın başlıca nedeni Çinli şirketlerin potansiyel yatırımları kolaylaştırmak için gelenekleri ve dili bilen Çinli bireylere olan talebin artmasıdır.[5]

Ayrıca kültür alanında Çin, Kafkasya bölgesinde, özellikle Ermenistan'da, çok aktiftir. Bunun için Çin tarafından finanse edilen Konfüçyüs Enstitüsüne bakılmalıdır. 2009'da Erivan'da, 2010'da Tiflis ve 2011'de Bakü'de Konfüçyüs Enstitüleri kurulmuştur. Enstitüler hem Ermenilere hem de yerli ve yabancı ülkelerdeki Çinli öğrencilere yukarıda belirtildiği gibi burslar düzenleyerek yardım sağlamıştır. Ayrıca, Çin hükümeti diğer Kafkasya ülkelerinin aksine, Ermenistan'ın başkentinde bir Çin lisesi inşa edilmesini de finanse etmektedir.[6]

İki ülke arasındaki ilişkilerin gelişmesine başka bir örnek olarak Çinlilerin Erivan'da inşa ettikleri yeni elçilik kompleksi gösterilebilir. Yapım aşamasındaki Çin Büyükelçiliği kompleksinin, Rusya'daki elçilik kompleksinden sonra Avrasya bölgesindeki ikinci en büyük Çin elçiliği olacağı iddia edilmektedir.[7]

Ayrıca bu iki ülke 2000'li yıllardan bu yana, diplomatik ilişkilerinin ilerletilmesini sadece savunma, eğitim ve olağan diplomasi alanları ile sınırlı bırakmamışlardır. Çin ve Ermenistan ekonomi alanındaki ilişkilerini de genişletmeye başlamıştır. Aslına bakılırsa iki ülke ekonomik ilişkilerini o kadar çok genişletmeye başlamıştır ki, 2017 yılının ilk yarısında ticaret hacmi 243 Milyon ABD Doları'na ulaşmıştır. Bu, 2016 yılına kıyasla yüzde 35'lik bir artışa denk gelmektedir. Ağustos 2017'de, iki ülke arasındaki ekonomik ilişkiyi daha da artırmak için bir Ermeni ekonomi heyeti Çin'e gitmiştir. Toplantılara katılan resmi ve özel sektörden 40 temsilci ortak serbest ekonomik bölgelerin oluşturulmasından, Kuzey-Güney Karayolu Koridoru ve Ermenistan-İran demiryolunun inşasına kadar çeşitli konuları tartışmıştır.

Son birkaç yılda Çin, Ermenistan'ın en büyük ortaklarından biri haline gelmiştir. Bu durum her iki taraf için de heyecan verici gelişme olarak karşılanmıştır. Çin tarafındaki heyecan, İpek Yolu Girişimi'ne (the Silk Road Initiative) bağlanabilir. Başka bir değişle, bu durum İpek ve Yolu Efekti (Silk and Road Effect) olarak da adlandırılabilir. Bu, Gürcistan ve

Azerbaycan gibi diğer ülkelerde de görülmektedir. Ancak aralarındaki fark şudur: son birkaç yıldır Ermenistan, Kafkas ülkeleri arasında Çin ile ilişkiler bakımından liderliği ele geçirmiştir. Bu üç ülke arasında, Çin ile her alandaki ilişkilerini geliştirme arzusu en fazla olan ülke Ermenistan gibi görünmektedir. Bunun nedeni, bölgedeki Türkiye ve Azerbaycan ile krizlerle dolu tarihsel gelişmeler sonucu geçmişte diplomatik olarak izole olan Ermenistan'ın zaten dezavantajlı olması olabilir. Dolayısıyla kendisini bölgede arzu edilen bir ortak olarak gösterme konusundaki birden beliren arzusu, Çin gibi ülkelerin gözündeki bu olumsuz imajı hafifletmek için olabilir. İkinci husus, Ermenistan'ın Çin'i bölgeye ortak olarak getirerek Rusya'ya olan bağımlılığını azaltma çabası olabilir.[8]

Yukarıda belirtilen tüm savlara rağmen, son birkaç yıldır Kafkasya'da yaşanan gelişmelere bağlı olarak bahsi geçen konuların bölgede kalıcı bir etki gösterip göstermeyeceği henüz belli değildir. Çin'in dünya meselelerinde önemli bir devlet konumunda olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Ayrıca, Kafkasya bölgesine, özellikle de Ermenistan'a karşı ilgisinin uzun vadeli olduğu açıktır. Yine de dikkat edilmesi gereken başka bir husus da Çin'in Türkiye, Rusya ve İran gibi kendi jeopolitik ağırlıkları olan ülkelerin bulunduğu bir bölgeye girmektedir. Diğer bölgesel aktörlerin iki ülke arasındaki gelişen ilişkiye tepkileri ve bu ilişkileri şekillendiren stratejik hedeflerle ilişkili olarak, Çin ve Ermenistan'ın hızla gelişen ilişkileri yakından takip edilmeli ve incelenmelidir.

**Fotoğraf: https://www.panorama.am*

[1] Armenian Defense Chief Visits China, *The Armenian Mirror-Spectator*, 04 Eylül 2017, https://mirrorspectator.com/2017/09/07/armenian-defense-chief-visits-china/.

[2] A.g.e.

[3] Emil Danielyan, Armenia To Deepen Military Ties With China, *Azatutyun*, 14 Nisan 2017, https://www.azatutyun.am/a/28430829.html.

[4] Armenian-Chinese High-Level Negotiations Take Place in Beijing (President of The Republic Of Armenia, 25 Mart 2015), http://www.president.am/en/press-release/item/2015/03/25/President-Serzh-Sargsyan-state-visit-to-China-day-1/.

[5] Why students in China are learning armenian, *Horizon Weekly*, 07 Ağustos 2017, https://horizonweekly.ca/en/why-students-in-china-are-learning-armenian/.

[6] Emil Sanamyan, China in the Caucasus, *The Diplomat*, 06 Şubat 2016, http://thediplomat.com/2016/02/china-in-the-caucasus/.

[7] Armenia, China did Everything for Development of Relations: New Embassy of China to be Built in Armenia, *ArmenPress*, 09 Ağustos 2017, https://armenpress.am/eng/news/901280/armenia-china-did-everything-for-development-of-relations-new-embassy-of-china-to-be-built-in-armenia.html.

[8] Chinese Investments in Armenia Increase, *Public Radio of Armenia*, 17 Ağustos 2017, http://www.armradio.am/en/2017/08/17/chinese-investments-in-armenia-increase/; China Building New Embassy Complex In Armenia, *Massispost*, 09 Ağustos 2017, böl. Armenia, https://massispost.com/2017/08/china-building-new-embassy-complex-armenia/.

Yazar Hakkında :

Teoman Ertuğrul Tulun , Avrasya İncelemeleri Merkezi'nde (Ankara) analisttir. Dr. Teoman Ertuğrul Tulun, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi doktorasını Ankara İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi'nde tamamladı. Avrupa Birliği Çalışmaları, Küreselleşme, Yabancı Düşmanlığı, Nefret Söylemi Çalışmaları ve Uluslararası İlişkiler *alanlarında çalışmalar yapmaktadır.*

Atıfta bulunmak için: TULUN, Teoman Ertuğrul. 2026. "KAFKASYA DAĞLARINDA İPEK'İN DAYANIKLILIĞI: ÇİN VE ERMENİSTAN ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2017 / 18. Eylül 14. Erişim Kasım 10, 2026. https://mail.avim.org.tr/tr/Analiz/KAFKASYA-DAGLARINDA-IPEK-IN-DAYANIKLILIGI-CIN-VE-ERMENISTAN

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır